

ІНВЕСТИВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

© Захарчин Г.М., Соломійчук Н.П., 2006

Розглядаються напрями, форми, джерела інвестування туристичного бізнесу через призму регіональної політики розвитку туристичної сфери. Проаналізовано проблеми формування інвестиційного клімату в Карпатському регіоні та використання реальних інвестицій як пріоритетних. Обґрунтовано пропозиції щодо пошуку механізму реалізації регіональної політики розвитку туристичної сфери на засадах сталого розвитку, здійснення політики диверсифікації інвестиційних стратегій та вирішення проблеми гарантування повернення інвестицій.

The wide circle of questions connected to directions, forms, sources of investment of tourist business through a prism of regional politics of development of tourist sphere is considered. The problems of formation of an investment climate in Karpatic region and use of the real investments, as priority are analyzed. The offers concerning search of the mechanism of realization of regional politics of development of tourist sphere are proved on the basis of constant development, realization of politics diversification, investment strategy and decision of a problem warranting returning of the investments.

Постановка проблеми

В умовах ринкової економіки та інтеграції України до світової спільноти пріоритетного значення набуває розвиток підприємств туристичної сфери. Туризм виступає дієвим засобом формування ринкових механізмів, поповнення державного та місцевих бюджетів, створення нових робочих місць. Це необхідно враховувати при формуванні нового підходу до туризму в Україні, як до сфери, розвиток якої може сприятливо вплинути на соціально-економічний розвиток держави загалом та її регіонів зокрема, сприяти встановленню нового позитивного іміджу нашої країни на світовому ринку послуг.

Тому однією з найактуальніших проблем на нинішньому етапі є залучення та ефективне використання капіталовкладень в туристичну галузь. Щоб вистояти, підприємству в жорсткій конкуренції туристичного ринку, необхідно постійно підвищувати якість, розширювати коло туристичних послуг, наближаючи їх до європейських стандартів. Успішне вирішення цього завдання залежить від вдалої інвестиційної політики підприємства. Тільки ефективне оперативне управління дає змогу досягти поставлених цілей та забезпечує можливість раціонально використовувати наявні ресурси. Необхідність поживлення туристичного бізнесу на основі ефективного використання інвестиційних ресурсів, гостра потреба їхнього збільшення, а також запит на сучасну інвестиційну політику регіонального рівня підтверджують актуальність і своєчасність окреслених в статті проблем.

Через обмеженість фінансових ресурсів інвестиційні процеси вимагають відповідного управління й регулювання як на державному, так і на регіональному рівнях. Нині першочергове завдання полягає в тому, щоб стимулювати нагромадження й ефективне використання інвестиційних ресурсів відповідно до перспектив інноваційного розвитку держави, тому інвестування туристичного бізнесу розглядається на фоні загальної проблеми.

Ефективне використання інвестиційних ресурсів, які вдається залучити в українську економіку, необхідність їхнього збільшення та соціальні функції інвестування визначають значущість цієї теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичні аспекти загальної організації управління інвестиційними процесами підприємств сфери туризму з позицій економічного стимулювання їхнього розвитку та впливу результатів діяльності на стан економічного середовища відображені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених і науковців.

Більшість вчених та науковців у своїх висновках наголошують, що Україна володіє значним природно-рекреаційним і курортним потенціалом, особливо в Карпатському регіоні, і може займати одне з провідних місць серед країн, яких вважають туристичними лідерами. Разом з тим, відзначається, що результати діяльності туристичних підприємств прямо залежать від їхньої інвестиційної привабливості.

Проблеми інвестування туристичного бізнесу також привертали увагу науковців, які висвітлюють ті чи інші аспекти [1; 2; 3; 5; 6]. Зокрема, становлять наукову цінність роботи, в яких пропонують сучасні форми інвестування туристичної сфери [3; 4; 5]. Інвестування завжди пов'язують із ризиками, саме ця практика досліджена у монографії М.С. Клапикова [4], в якій, крім видів іноземного інвестування, описано механізми страхування інвестиційних і фінансових ризиків. Цікавими є роботи, пов'язані з новими формами інвестування, зокрема, нематеріальними, які ґрунтовно висвітлюються в періодиці [1, 5]

Однак питання системного підходу до вибору форм і джерел інвестування туристичної сфери в регіональній площині поки що розглянуті недостатньо, що і спонукало авторів розглянути цю проблему.

Постановка цілей

Інвестування є основним підґрунтям для економічного зростання держави. Особливо гостро проблема інвестування стоїть перед туристичною сферою як перспективна і стратегічно важлива для багатьох регіонів держави. З огляду на зазначене, основною метою статті є розгляд проблем, пов'язаних із вибором ефективних напрямків залучення інвестицій в туристичну галузь на основі узагальнення вітчизняного й зарубіжного досвіду. До завдань цієї роботи належить, насамперед, обґрунтування доцільності використання капітальних інвестицій – як пріоритетного напрямку реальних вкладень, а також розроблення концептуальних основ формування регіональної політики розвитку туристичної сфери та механізмів її реалізації з урахуванням соціальних пріоритетів, рекреаційних цінностей, можливостей розвитку місцевої промисловості.

Для досягнення поставлених цілей здійснено порівняльний аналіз напрацювань в межах цієї проблематики та синтезовано пропозиції щодо вирішення проблем залучення інвестицій у сферу туризму Карпатського регіону.

Виклад основного матеріалу

Державна підтримка інвестування туристичної сфери повинна ґрунтуватися, передусім, на оцінці доцільності активізації туристичного бізнесу в регіональному масштабі, враховуючи як привабливість регіону для інвестора, наявність ресурсного потенціалу, так і стратегічні можливості розвитку місцевої промисловості у цьому регіоні. За цими критеріями Карпатський регіон, зокрема Гуцульщина, повинні потрапляти в першочергове поле зору держави.

Стратегія і тактика формування рекреаційно-туристичного комплексу повинні починатися із визначення місця й ролі в економічній структурі регіонів. Цілком природно, що в такому регіоні, як Карпати, розвитку рекреації і туризму повинно надаватися першочергове значення. У ньому воно повинно стати пріоритетною сферою перспективного розвитку господарства. Це дасть змогу створити додаткову кількість робочих місць, забезпечити більше валютних надходжень, сприятиме зміцненню національної фінансової системи.

Фінансово-економічне регулювання розвитку рекреації повинно здійснюватися через активну інвестиційну політику та кредитування, удосконалення механізму платежів за використання природних рекреаційних ресурсів, ефективну податкову й цінову політику тощо.

З переходом України до ринкової економіки на багатьох підприємствах сучасний стан справ певною мірою визначається їхньою інвестиційною діяльністю. Адже важливе значення має, як і

куди підприємство вкладає фінансові ресурси, за рахунок яких джерел здійснює таке фінансування. Ці питання сьогодні є одними із тих, які найширше обговорюються в економічній діяльності підприємства. Правильне, раціональне, цільове використання коштів на капітальні інвестиції – це та частина облікового процесу, яка необхідна для ефективного ведення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Державна підтримка туризму в Україні не передбачає цільових бюджетних інвестицій в його розвиток. Але поширеною формою інвестицій є підтримання його на місцевому або регіональному рівнях коштом місцевих бюджетів або спеціального податку. Сьогодні поширеною стає форма інвестування інтелектуальних, інвестиційних програм, які фінансують різні зарубіжні фонди і банки, але вони не охоплюють цільового фінансування капіталомістких проектів.

Міжнародна кон'юнктура, інтеграційні процеси, а також диверсифікація форм транснаціональної господарської діяльності сприяли активізації неакціонерних форм інвестування. У туристичній сфері набули поширення сучасні форми непрямого інвестування, зокрема: контракт на управління, франчайзинг, ліцензування, контракти під ключ, транснаціональні консорціуми [1, с. 466]. Позитивно оцінюючи цю форму інвестування, відзначимо, що в наших умовах її застосування доволі ризиковане через відсутність належного механізму страхового захисту.

Оскільки сьогодні на більшості підприємств України спостерігається істотне домінування реальних вкладень над фінансовими, – це робить політику реального інвестування пріоритетнішим питанням управління. Одним із напрямів реального інвестування на підприємствах є капітальні інвестиції. Поява терміна “капітальні інвестиції” зумовлена реформуванням бухгалтерського обліку і звітності в Україні. Правильна організація та раціональне ведення бухгалтерського обліку придбання, іншого надходження та будівництва об'єктів основних засобів мають важливе значення для забезпечення оприбуткування об'єктів за первісною вартістю та ефективного відображення на бухгалтерських рахунках і в фінансовій звітності руху та наявності основних засобів.

На сучасному етапі розвитку економіки технічне переоснащення, реконструкція та розширення підприємств є і залишаються на найближчу перспективу основними формами відтворення основних фондів, оскільки вони забезпечують високу віддачу капітальних вкладень. Основною формою розширеного відтворення основних фондів є капітальне будівництво, тобто створення виробничих і невиробничих основних фондів шляхом будівництва нових і розширення, реконструкції, технічного переоснащення і модернізації діючих об'єктів.

Для забезпечення розвитку і стійкої життєздатності підприємств туристичної галузі важливе значення має обґрунтоване прийняття рішень щодо доцільності інвестицій. Основна мета економічного аналізу інвестиційної діяльності – це вибір найбільш оптимального і раціонального інвестиційного проекту та обґрунтування програми його реалізації.

Для досягнення цієї мети потрібно вирішити комплекс завдань, головними серед яких є:

- 1) аналіз напрямів інвестиційної діяльності та оцінка розробленої інвестиційної стратегії підприємства;
- 2) оцінка доцільності капіталовкладень (інвестиційної привабливості об'єктів) та розроблення відповідних критеріїв прийняття інвестиційних рішень;
- 3) обґрунтування та оцінка виконання програм й плану капітального будівництва, введення в дію основних фондів;
- 4) оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Головний критерій оцінки інвестицій – їхня окупність, тобто швидкість повернення інвестору вкладених коштів через певні грошові потоки, які генерують втілення у життя профінансових проектів. Це можуть бути прибутки від надання послуг, прибуток від вкладення коштів у торгівлю, інші посередницькі послуги.

Проаналізувавши теорію і практичний досвід визначення ефективності капіталовкладень у розвиток іноземних держав, можемо зробити висновок, що невизначеність ринкової ситуації зумовила наявність великої кількості різноманітних пропозицій щодо оцінки ефективності інвестиційного клімату. І це зрозуміло, адже об'єктивна невизначеність ринкової ситуації в майбутньому

не дає можливості звести робочу формулу до єдиного вигляду, який би не потребував додаткового врахування численних чинників. Їх можна поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні [2, с. 110].

До внутрішніх чинників, які визначають політику капітального інвестування, необхідно зарахувати: сферу діяльності підприємства; фінансовий стан підприємства; амортизаційну політику підприємства; забезпеченість і технічний рівень виробничих процесів на підприємстві; наявність незавершених капітальних інвестицій та засобів, які не перебувають в експлуатації.

До зовнішніх чинників, які визначають політику капітальних інвестицій підприємства, можна зарахувати: інфляційні процеси в економіці країни; рівень інноваційного розвитку; ситуацію на ринку інвестицій; попит на продукцію, які випускається підприємством; наявність та дії конкурентів; умови залучення позикових коштів для фінансування капітальних інвестицій; податкове законодавство; інші.

Для забезпечення ефективної господарської діяльності підприємства туристичної галузі, як уже відзначалося, важливим є обґрунтоване визначення конкретних джерел фінансування капітальних інвестицій. Тому вагомим значення набуває вибір оптимальної структури джерел фінансування підприємств. Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування. Необхідно врахувати, що фінансування за рахунок власного капіталу не приводить до виникнення зобов'язань, а за рахунок позичкового капіталу зумовлює фінансові зобов'язання підприємства. Водночас треба мати на увазі, що за всі фінансові ресурси підприємства необхідно платити проценти. Найважливішим джерелом фінансування є власні кошти підприємств, що формуються за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань та інших джерел.

Головними питаннями сьогодення та наближеної перспективи, вважаємо, є не збільшення кількості проектів і потужностей, а налагодження конкурентоспроможного ринку туристичних послуг за допомогою модернізації наявної матеріально-технічної бази. Для цього на державному рівні необхідно вирішити низку першочергових питань, зокрема: розробити механізм забезпечення державних гарантій повернення інвестицій і зменшення відсотка за наданий кредит; вирішити питання надання "податкових канікул" суб'єктам господарювання, що здійснюють реконструкцію туристичних об'єктів на період цих робіт.

Майбутній розвиток туризму на Гуцульщині потребує активнішої підтримки з боку держави в плані інформації та просування туристичного продукту. Ця підтримка може набувати форми прямих капіталовкладень, фінансових стимулів для приватних капіталовкладень, а також витрат на рекламно-інформаційну діяльність.

Висновки

Питання, висвітлені в статті, мають прикладне значення для залучення інвестицій у туристичну галузь, оскільки сьогодні розвиток туризму в Карпатському регіоні на етапі, коли необхідно активізувати дослідження традиційних і нових сегментів ринку, попиту споживачів, інформаційних технологій та управлінських методик. Ефективне функціонування цієї сфери потребує точних статистичних даних, глибоких досліджень, якісного менеджменту на основі принципів стійкого розвитку. Покращання показників розвитку туризму значною мірою залежить від стану безпеки та захисту туристів (туристам необхідно надавати точні дані щодо стану безпеки в регіоні). Також необхідне подальше спрощення адміністративних та податкових обмежень у сфері туризму. За такого підходу розвиток туризму стимулюватиме розвиток багатьох галузей, безпосередньо з ним пов'язаних. У результаті, крім прямої економічної вигоди і соціальних зрушень, Гуцульський край стане привабливим для інвесторів, зокрема іноземних. Саме тому, на нашу думку, туризм повинен поступово зайняти важливе місце в економічній структурі Карпатського регіону і з цією метою в статті обґрунтована необхідність вибору серед різних напрямів інвестування капітальних інвестицій, як найреальніших вкладень, які стимулюватимуть модернізацію уже наявної матеріально-технічної бази. Попри те ми приходимо до висновку щодо необхідності ефективного поєднання державних і регіональних зусиль для створення сприятливого інвестиційного клімату в туристичній сфері. Зокрема, необхідні першочергові заходи на державному рівні: пошук механізмів реалізації регіональної політики розвитку туристичної сфери на засадах сталого розвитку, вирішення питань державних гарантій повернення інвестицій, а також податкових пільг і системи кредитування.

На регіональному рівні треба вести політику диверсифікації інвестиційних стратегій, формування регіональних (місцевих) логістичних систем рекреаційної сфери, здійснити детальну ревізію наявної матеріально-технічної бази для її модернізації.

Перспективи подальших досліджень

На основі викладеного в статті матеріалу подальші дослідження можуть вестися в кількох напрямках: по-перше, побудови оптимальної моделі інвестування туристичної сфери на засадах економічної вигоди всіх учасників інвестиційного процесу; по-друге, поширення практики використання нематеріальних форм інвестицій; по-третє, створення цілісної концепції регіональної політики розвитку туристичної сфери, яка б сприяла не тільки активізації цього бізнесу, але й відновленню місцевої промисловості; по-четверте, формування чітких цільових орієнтирів розвитку об'єктів туристичного бізнесу на основі "дерева цілей" за рівнем ресурсного забезпечення і можливостями інвестування.

1. Охріменко О.О. Проблеми гарантування нематеріальних інвестицій у сфері туризму // *Економіка: проблеми теорії та практики*. – 2004. – № 190. – С. 466–471. 2. Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. Резерви розвитку туризму в Україні та можливості їх реалізації // *Економіка: проблеми теорії та практики*. – 2004. – № 190. – С. 343–349. 3. Лихоманова О.В. Стан і перспективи регіонального розвитку туризму в Україні // *Актуальні проблеми економіки* – 2004. – № 6 (36). – С. 149. 4. Квартальнов В.А. *Стратегический менеджмент в туризме: современный опыт управления*. – М., 1999. – 496 с. 5. Клапиков С.М. *Страховання фінансових ризиків: Монографія*. – Тернопіль, 2002. 6. Stephen P. Robbins *Essentials of Organizational Behavior*. – Prentice – Hall, Inc. Upper Saddle River, New Jersey, 2000.

УДК 332.1:351.82

Н.Б. Ярошевич, М.К. Колісник

Національний університет "Львівська політехніка",
кафедра фінансів

ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ КРИТЕРІЮ ВІДБОРУ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ ГОСПОДАРСТВА ЛЬВІВЩИНИ

© Ярошевич Н.Б., Колісник М.К., 2006

Обґрунтовано необхідність і важливість вибору критерію відбору пріоритетів регіонального економічного розвитку при формуванні і реалізації стратегії розвитку регіону. Розглянуто проблеми відбирання пріоритетів економічного розвитку регіону на основі трьох критеріїв – інвестиційної привабливості галузей регіону; конкурентоспроможності регіонального господарського комплексу та інноваційного підприємництва на прикладі господарства Львівської області.

In the article the basic attention is inverted to the problems of research criteria of regional economic development priority's choosing. It is necessary to apply criteria of regional economic development priority for making region development strategy. Such criteria's as investment of branches of economy, competitiveness of regional complexes, innovation enterprising are considered here. For example on Lviv region economic the problems of choose of criteria of regional economic development priority are analyzed in the article.

Постановка проблеми

Багато вітчизняних та зарубіжних дослідників відзначають, що сьогодні глобалізаційні процеси у світовій економіці загострюють конкурентну боротьбу між учасниками економічного процесу, транснаціональні корпорації у цій конкурентній боротьбі займають провідне становище.